

Viimastel aastatel on raamatukoguhoidjad eemaldumas raamatukogu kui ruumi kontseptsioonist ja hakanud käsitlema raamatukogu ruumi teenusena. Raamatukogunduse sügav sisemine eesmärk on astuda veel samm edasi ja jõuda teenuse pakkumiselt tõelise partnerluseni. Selline uut tüüpi partnerlus näitab raamatukogu püüdu leida uudseid viise meie organisatsiooni pidevalt muutuvate vajadustega kaasas käimiseks ja nende rahuldamiseks.

Holly M. Ricco

Raamatukogu uues kuues: koht, ruum, tehnoloogia, inimene

Olga Einasto

teenindusosakonna juhataja

Raamatukogu maja renoveerimine oli meie lugejateeninduse jaoks kindlasti viimase kümnendi suurimaks sündmuseks ja kõige tähtsamaks märksõnaks. Kavandades maja renoveerimist, lähtusime arusaamast, et kaasaegne ülikooliraamatukogu peab vastama tänapäeva akadeemilistele vajadustele ning peegeldama nii enda kui ka oma ülikooli väärtusi, missioone ja eesmärke; lisaks sellele sisaldama uut teavet ja tehnoloogiat ning viise, kuidas neid kasutada. Suure värskendamise tulemusel ei uuenenud ainult hoone. Renoveerimine ei piirunud üksnes ruumide kujundamise, uute riulite, parketi ja mööbli paigaldamisega, vaid kogu protsess muutis mõneti ka meie teenindustöö lähtekohti ja raamatukogu-lugeja kommunikatsiooni. Minu kirjutis on püüe muutusi filosoofiliselt mõtestada ja seostada neid nii lugejate uue põlvkonna vajadustega kui infoühiskonna nähtustega.

Kui meenutada, siis alates valgustusajast, mis oli ühtlasi Euroopa ülikoolide õitseae, on ülikooliraamatukogu olnud iga ülikooli südameks nii sümbolises kui ka füüsilises tähenduses. Raamatukogu kui koht oli juba tol ajal küllaltki sakraalse tähendusega, mis peegeldus juba välis- ja sisearhitektuuris ning viitas metafooridele: *teadmiste tempel* ja *informatsiooni kants*. Toredad ja uhked metafoorid, millel pole kahjuks midagi ühist kultuuri demokraatiseerimisega ega lugeja iseseisvusega; metafoorid, mis kutsuvad esile eelkõige aukartust, alluvust, korrapidamist, kuid mitte sõnumit: „Oled teretunud, astu sisse, oleme sinu teenistuses!“.

Paljud meie pika ajalooga raamatukoguhooned on täna vananemas. Vahel kõlavad jutud, et raamatukogu kui koht pole enam akadeemilise institutsiooni kriitilise tähtsusega komponent, kuna õppeprotsessid ja akadeemiline kommunikatsioon toimuvad üha rohkem küberruumis. Raamatukogu, mis on tänapäeval traditsioonide (trükikollektsioonid) ja innovatsiooni (uus infotehnoloogia) kombinatsioon, peab saama vaadelda uutmoodi lähtekohtadele toetudes ja vastates põhimõtteliste küsimustele, nt filosoofilisele küsimusele: kas me käsitleme oma raamatukogu koha või ruumina?

Erinevus ruumi ja koha vahel on sama mis maja ja kodu vahel, kus maja on seotud rohkem materiaalsed asjadega, aga kodu on rohkem tunnetuslik. On olemas selline sotsiaalne nähtus nagu kohatunne, kohatunnetus (*sense of place*). Paikades, kus kohatunne on tugevam, on ka tugev identiteet – seda tajuvad külastajad väga sügavalt ja sama sügavalt tunnetavad nad selle kadumist. Kohatunnetusega on seotud veel üks huvitav mõiste: koha vaim (*spirit of place*), mingi koha ainulaadne olemus. Kõik me oleme kuulnud Tartu vaimust. Ja kõik me oleme kuulnud kunagi toomkirikus paiknenud raamatukogus töötanud vanematelt kolleegidelt, et seal elas Morgensterni vaim – meie raamatukogu *genius loci*, kaitsevaim.

Meie raamatukogu on alati olnud identiteediga koht. Ja kui eriline on raamatukogu koha vaim ja identiteet, sõltub alati meist, kes me siin töötame ja teeme oma vaimsuse ja tegevustega ruumist koha. Meie raamatukogu vaim on kombinatsioon

Teise korruse suur lugemissaal. Foto: Andres Tennus

kultuurist, füüsilistest aspektidest ja kommunikatsioonist. Ja meile oli väga tähtis, et me seda remondi ajal ei kaotaks.

Teadlased räägivad, et ruumil pole teist omadust ja eesmärki kui olla täidetud. Raamatukogu ruum on info- ja kommunikatsiooniruum, see on täidetud inimeste sõnumite ja informatsiooniga. See on ka avatud sotsiaalne ruum, kus toimuvad sotsiaalsed praktikad. Meid huvitab raamatukogu ruum eelkõige kui sotsiaalne ruum, kus leiab aset inimeste dialoog, koostöö, teenindus. Prantsuse filosoofi Michel de Certeau (2006) sõnul on koht ruum, mis on mingil viisil korraldatud inimeste vajaduste rahuldamiseks. Ehk kui ruumis toimub teatud sotsiaalne praktika, hakkavad inimesed suhtuma sellesse kui kohta.

Oluline, et see avalik koht oleks turvaline ja isegi kodune, kui võrdleme seda sarnaste paikadega nagu klubid, lennujaamad, tänavad, ühiselamud, mis võivad olla mürarikkad ja ei ole piisavalt mõnusad ja mugavad. Lugejateeninduse seisukohalt pidi renoveeritud raamatukogu ideaalis vastama tuntud kontseptsioonile, mille autoriks linnasotsioloog Ray Oldenburg. Tegemist on nn kolmanda koha kontseptsiooniga (*the third place, the great good place*), vastavalt millele on koht see, mis jääb töö ja kodu vahele, või asub nende järel (Oldenburg 2014).

Oldenburgi (*ibid.*) järgi seame me kõik *esimesele kohale* oma kodu, kus veedame kõige rohkem aega ja tunneme end vabalt ja turvaliselt. *Teisel kohal* on reeglina töökoht, tudengil ülikool, kus samuti veede-

Esimene lugemissaal (Realia et Naturalia. Medicina) kolmandal korrusel (2021). Foto: Gabriela Urm

takse päris palju aega. Kuid tavaliselt on inimestel veel kohti, kus soovitakse viibida – need võivad olla lihtsasti ligipääsetavad, vabad kogunemiskohad, kuhu võib minna ilma kindla eesmärgita. Oldenburg (*ibid.*) arvab, et igale inimesele on vajalik teatud koht, kus kasvõi mõni minut päevas saab olla eemal perekonnast, ülemustest, ülesannetest, ja mis on veel oluline, sellistes kohtades on kõik olijad sotsiaalselt võrdsed. Seal on igas vanuses inimestel meeldiv olla, see koht on reeglina stiilne, kaasaegne ja funktsionaalne, seal peab olema mugav suhelda ja vabadus teha, mis sulle meeldib.

Raamatukogu on tudengile *kolmanda kohana* kindlasti vajalik. Mõtisklemine, unistamine, lugemine ja niisama olek on inimese elu olulised aspektid, mida saab toetada raamatukogu kui

ruum. See on koht, kuhu võib minna näiteks tudeng, kes ei otsi kõrtside ega klubide melu, vaid rahu ja vaikust; kus keset akadeemilist tormilist elu on paik, kus saab kogeda seda vaikset avaliku pühakoja tunnet; kus saab keskenduda ja mitte tähele panna, kui kiiresti jookseb aeg, kui tormiline on elu. Ärme ka unustame, et tehnoloogia ja kaugjuurdepääs on inimesed mingil määral eraldanud, samas kui füüsiline raamatukogu ühendab neid.

Mida see tähendab praktikas? Seda, et renoveeritud raamatukogu terve füüsiline ruum on muutunud õpikeskkonnaks. Kui kunagi oli teisel korrusel hästi suur kataloogisaal, siis nüüd on see lihtsalt suur saal, kuhu mahub vabalt üle 200 inimese. Muuseas, selline ühise õppimisalaga lugemissaalide traditsioon on saanud alguse juba renessansiajal ja

on nähtav peaaegu kõigi ülikooliraamatukogude sisearhitektuuris, ka meie renoveeritud hoone kolmanda korruse valdkonnasaalides. Seevastu teine korrus koos 13 grupitööruumiga, mida saab veebis broneerida, on juba postmodernne või õigemini digimodernne lähenemine raamatukogu ruumile ja kohale.

Võib öelda, et peale remonti on õpi-, töö- ja kommunikatiivne keskkond saanud meie raamatukogu põhiteenuseks, samamoodi nagu laenusus või lugejate nõustamine. Kui me räägime ruumist kui teenusest, siis peab see rahuldama inimeste vajadusi, alates elementaarsetest füsioloogilistest kuni kõrgemateni. Seetõttu muutub eriti oluliseks küsimus, kes on need inimesed, kelle jaoks me raamatukogu renoveerisime? Kui õppejõud, teadlased ja üliõpilased saavad teavet mis tahes vormis ja pääsevad teabele ligi oma arvuti ja isegi telefoni abil otse auditooriumist, kodust või ühiselamust, siis kas raamatukogu kui füüsiline koht mängib enam olulist rolli ülikooli ja tudengite elus? Milliste vajadustega nad meie juurde tulevad ja kuidas nende vajadustest lähtuvalt tagada õiget kohta ja ruumi?

Pole saladus, et ülikooliraamatukogu põhikülastaja on üliõpilane ja meie maja pole selles osas erand. Külastusstatistika järgi on ligi 70% raamatukogus viibivatest inimestest tudengid. Kui meie 1982. aastal ehitatud hoone oli kujundatud eelmise põlvkonna lugejate järgi, siis täna peaksime lähtuma juba uue põlvkonna omapärast, kuna lugejate vajadused on muutunud. Tuleb arvestada uue ja unikaalse olukorraga ülikoolides – kõik üliõpilased, kes praegu õpivad ja kasutavad raamatukogu, on sündinud põhiosas 1990. aastatel ehk juba infoühiskonnas. Sotsioloogid nimetavad neid *digital natives, born with the chip*, rõhutades, et see põlvkond mõjutab sügavalt meie raamatukogu teenuseid ning meie elukutse kultuuri ja filosoofiat (vt Abram, Luther 2004; Prensky 2001; Carstens, Beck 2005).

Kui vanem põlvkond on uue tehnoloogia kasutamist hilisemas eas õppinud, siis 1990. aastatel sündinud kasutavad arvuteid, nutitelefone, interneti jm juba lasteaiast ning võtavad tehnoloogilisi vahendeid kui oma elu ja olemise loomulikku osa. Seetõttu on neil ka avaram ja huvitavam maailmavaade, omadused ning oskused, millega peaksime lugejateeninduses ja kommunikatsioonis täna arvestama.

Lugeja eile

Infotöötlemine: järjestikune
Reegliäärane läbimõeldud strateegia
Taju: tekstiline
Teadmised, eruditsioon
Tehnoloogia: pigem keeruline
Austus reeglite vastu
Tarbitakse seda, mida pakutakse
Suhted: subordinatsioon
Leplik, keskmiste ootustega
Otsib mõttekaaslast
Kannatlik

Lugeja täna

Infotöötlemine: paralleelne
Juhuslike juurdepääsuteede katsetamine
Taju: audiovisuaalne
Oskused, tehnoloogia
Tehnoloogia: elementaarne, sõbralik
Reeglite paindlikkus
Valiku õigus, personifitseerimine
Võrdne ja aus kohtlemine, partnerlus
Nõudlik, kõrgete ootustega
Otsib emotsioone, elamusi
Kiirustav

Uus lugejate põlvkond hindab väga kõrgelt informeeritust. Nad ei ole harjunud saama teavet üksnes teksti kujul, vaid koos teksti täiendava videoga. Nad tunnevad ennast mugavalt ruumis, kus on palju pilte, suuri ekraane. Uue põlvkonna inimestel on suurepärase ruumiline ja visuaalne tajus. Just neile mõeldes pole me piirdunud üksnes infotahvlite ja posteritega, vaid oleme paigutanud raamatukokku suuri ekraane, millel tutvustame maja teenu-seid ja kus vaheldub info oluliste sündmuste kohta.

Partnerluste ja koostöö ajastul muutub raamatukogu üha enam demokraatlikuks ja avatuks, vastates USA kolleegi R. David Lankeesi (2010) tuntud soovitusel: „focus on connection management instead of collection management“. See väljakutse nõuab mõningate põhihoiakute muutmist suhtluses kasutajatega. Noored lugejad on vaatamata noorusele veteranid – tehnoloogiaveteranid. Nad on enesekindlad ega soovi näha raamatukoguhoidjas veel üht õpetajat, vaid hindavad suhetes partnerlust ja usaldust.

Arvan, et suurim usalduse märk, mida raamatukogu lugejate uuele põlvkonnale võiks kinkida, on see, kui raamatukogu annab oma võimu osaliselt neile. Tänapäeva ülikooliraamatukogude teenuste üks oluline tunnusjoon on see, et kasutaja ei ole enam ainult infotarbija. Meie renoveeritud raamatukogu eeldab, et kasutaja ise osaleb aktiivselt teenuse protsessis ning sellega saab ta mõjutada teenuse tulemust. See on üks põhjusi, miks me viimasel kümnendil aktiivselt mõtlesime, kuidas saaksime lugejaid kaasates iseteeninduse võimalusi ja tehnoloogiat kõige efektiivsemalt rakendada ja mida raamatukogu seeläbi saavutab.

Usalduse näitamine võib olla väljendatud ligipääsu avamises. Hea meel on tõdeda, et lisaks ööpäevaringsele e-infoallikatele juurdepääsule meie virtuaalses raamatukogus saab peale remonti kasutada avatud juurdepääsu ligi miljonile raamatule.

Avasime lugejatele ligipääsu ka meie pühakotta ehk raamatuhoidlasse, kuhu polnud varem lubatud minna isegi kõikidel meie maja töötajatel. See julge otsus

oli üks kardinaalsetest muutustest meie teenindusfilosoofias, mille üle pidime palju diskuteerima. Kui 40 aastat tagasi, maja ehitamise ajal, oleks keegi öelnud, et me lubame ühel päeval lugejad oma hoidlasse, siis enamus kolleegidest ega raamatukogu külastajatest poleks kindlasti seda uskunud.

Avatud hoidla kujundamisel pidasime meeles sedagi, et uuele põlvkonnale meeldib katsetada ja avastada. Nad kasutavad peamiselt induktiivset mõtlemist (mõtlevad konkreetset üldisele, mitte vastupidi, nagu raamatukoguloogikale omane). Nad õpivad ja omandavad teadmisi paremini, kui jõuavad infoni iseseisvalt, nad on orienteeritud (nagu arvutimängudes) avastustele, salakäikudele, nad tahaksid saada huvitavaid kogemusi ja emotsioone – see kõik on garanteeritud meie avatud A-korruse hoidlas, kus tudengeid ootab põnev seiklusmäng ja jalutuskäik labürintis, mis viib lõpuks välja vajaliku raamatuni.

Kui enne remonti oli meil kaks laenutusautomaati, siis peale renoveerimist on lugejate kasutuses neli laenutusautomaati, ööpäevaringne tagastusautomaat ja järjekordade haldamiseks fuajees asuv laenutuskapp (tark kapp). Raamatukogu külastajad saavad nüüd ise ja ilma raamatukoguhoidja vahenduseta broneerida rühmatöörume, printida, paljundada ja kasutada pealtvalgustusscannerit, suudavad iseseisvalt leida e-kataloogist ja avahoidlast raamatuid ja neid koju vormistada.

Kuuluvustunne on veel üks lugejate vajadustega seotud oluline tunne. Meie raamatukogu lugejad räägivad, et ülikooliraamatukogus käimine on nende jaoks sümbolse tähendusega. Et kui tudeng siseneb raamatukokku, tunneb ta end kohe kogukonna osana ehk osana akadeemilisest perest. Nagu ütles enne remonti üks üliõpilasest lugeja: „Tunnen end ülikooliraamatukogus alati suuremana kui tegelikult olen.“ Kuuluvustunne on eriti tugev muidugi eksamisessioonidel Ööraamatukogus, mil tudengid saavad majas kauem õppida ja neile pööratakse erilisemalt tähelepanu. Et kuuluvuse vajadust täielikult rahuldada, muutsime pärast remonti maja sissepääsupoliitikat ja lubasime ilma

autentimiseta majja kõik soovijad, nii registreeritud lugejaid kui ka lihtsalt külalised, sest igaüks peaks saama kasutada raamatukogu keskkonda ja tundma end meie koha vaimu osana.

Üliõpilastele on ülikooliraamatukogu kasutamine kindlasti eneseidentifitseerimise, ühtekuuluvuse üheks tunnuseks, samuti nagu teadlastele on see koht oluline oma sotsiaalse staatuse väljendamiseks ja kinnituseks. Raamatukogu on tõepoolest koht, mis aitab inimesel rahuldada oma suurimaid sotsiaalseid ja intellektuaalseid vajadusi: eneseteostust, enesearendust, loomingulisust. Meie ühiskonnas pole ju kuigi palju sotsiaalseid institutsioone, mis rahuldaksid inimese eneseteostuse vajadust. Ülikooliraamatukogu on kindlasti sellise potentsiaaliga paik. Ja kuna inimesed tegelevad raamatukogus teadus-, õppe- ja loovtööga erinevat moodi, peavad raamatukogu ruumid olema eri vajadustest lähtuvalt piisavalt mitmekesised.

Arvestasime oma renoveerimiskavas ka sellega, et raamatukogu poleks ainult mälu-, info- ja teenindusasutus, vaid eelkõige kommunikatsioonikeskus. Raamatukogu on unikaalne koht, kus rakenduvad väga erinevad ja samas eneseteostuseks väga vajalikud kommunikatsiooni liigid. Nendeks on: kommunikatsioon raamatukoguhoidja ja lugeja vahel, lugejate vahel, lugeja ja teksti autori vahel, ja eneseteostuse jaoks kõige olulisem kommunikatsioon, mida Juri Lotman nimetas autokommunikatsiooniks – kui inimene mõtiskleb, genereerib uusi ideid ja reflektseerib¹.

Raamatukogu peaks ruumina soodustama kõiki neid kommunikatsiooniliike. Seda tagabki meie praegune ruumide tsoneerimine: meil on vaikuse ja suhtlemise ala, meil on puhkeala, meil on rühmatööruumid ja 56 individuaaltööruumi. On olemas kott-toolid lesimiseks ja vahendid sülearvutite ergonoomiliseks kasutamiseks. Meil on nüüd ka peretuba, kus tudengid emad ja -isad saavad oma laste kõrval õppida ja tänu sellele võimaldab raamatukogu pere omavahelist kommunikatsiooni.

Raamatukogu renoveerimisel pole muidugi unustatud põhivajadusi – meil on nüüd õdus kohvik ja mõnus söögituba. Vaimsest tööst väsinutele on sisustatud väike spordisaal, mis tänapäeva raamatukogudes on veel päris haruldane nähtus, mis samuti toetab kolmanda koha tunnet.

Nagu näeme, tagab uuenenud raamatukogu üsna edukalt lugejate, eelkõige uue põlvkonna lugejate, infovajadused ehk on täitnud oma põhifunktsiooni. Samas mõtleb renoveerimisjärgne raamatukogu kõigi küllastajate vajaduste peale.

Meil on keskkond, kus on ühendatud uus tehnoloogia ja traditsiooniline raamatumaailm, kus väärtustatakse ja toetatakse õppimist ja teadustööd.

Usun, et meie raamatukokku ei tulda ainult info ja raamatute pärast. Lugeja tajub siin erilist ja korrasstatud kultuuriruumi, kus võib tekkida eriline suhe tekstiga ja kus võivad sündida väärt mõtted.

See on ideaalne ühiskondlik ruum kohtumisteks, uute ideede arutamiseks ja dialoogiks – teisisõnu, kodanikuühiskonna arenguks. Raamatukogu on ainulaadne juba seetõttu, et siin saavad koos eksisteerida inimkonna olulised kommunikatsioonimudelid: suuline, kirjalik, trükisõnal ja elektroonilisel meedial põhinev.

Meie raamatukogus leidub küllastajale kõike: nii intellektuaalset kui ka sotsiaalset, nii raamatuid kui ka tehnoloogilisi vahendeid. Mida võiks tudeng veel vajada? Kui hästi mõelda, siis tänapäeva noored soovivad, et elu oleks lõbus, et õppimiste vahel saaks teha toredaid pause. Meie ülikooli professorid rääkisid juba 200 aastat tagasi: „Otiūm reficit vires!“. Kui mõtlen, mida võiks veel raamatukogus pakkuda, siis võib-olla oleksid need kohad, mis panevad tudengi ja professori naeratama ja kus avaldub akadeemiline huumorimeel. Usun, et seegi idee on täiesti teostatav. Sest kõik need lisaväärtused loovad raamatukogu erilise vaimse ja kordumatu koha ja ruumi, kuhu igaüks tahab uuesti tulla.

1 Säilitatud autori keelekasutus.

Raamatukogu ja teeninduse kujundamise olulised lähtekohad ja põhimõtted

- Raamat ja tehnoloogia pole kõige tähtsamad. Nad on küll äärmiselt olulisel kohal, kuid kõige tähtsamad on inimesed ja kommunikatsioon.
- Raamatukogu ruumide kujundus peab võimaldama kommunikatsiooni erinevaid vorme, toetama valdkondadevahelist suhtlemist ja ideede vahetust, teretunud on klaasseinad jm läbipaistvus.
- Kiire ja mugav juurdepääs pole ainult ülikiire internet ja vaba juurdepääs kogudele, vaid see tähendab ka ligipääsu joogiveele, toidule ja kindlasti kohvile – ärme unustame põhivajadusi.
- Kiire ja mugava ligipääsu peab tagama ka hästi kujundatud ja läbi mõeldud iseteenindus. Tuleb arvestada, et lugejate uus põlvkond on tundlik ja eeldab, et tehnika töötab laitmatult ja iseteenindus ei võta liialt aega.
- Optimeeritud teenindusprotsess: raamatukogu teeninduspunktid peavad tänapäeval töötama põhimõttel, et me ei jooksuta lugejat (*one-stop-shop*).
- Teenindusprotsessis kerkib esile lugejateenindajate polüfunktsionaalsus ja roteerumisvõime.
- Praktilisus ja funktsionaalsus: planeerimine peab põhinema lugejate reaalsel vajadusel. Kes on meie kasutajad? Mis on nende vajadused ja ootused?
- Kommunikatsioon peab olema sama tähtsal kohal kui informatsioon.
- Paindlikkus ja demokraatlikkus: peab arvestama erinevate vajaduste ja soovidega, siia kuulub ka vajadus nt kerge ja mitmesuguse mööbli järgi.
- Mõtestatud kujundus: ülikooliraamatukogu ruum peab aitama kaasa akadeemilise kogukonna tunde loomisele.
- Ergonoomilisus ja mugavus. Renoveerimise möödapanekud: pistikupesad pole ergonoomilised, esimese saali laudad on liiga madalad ja ebamugavad, mõnede teeninduspunktide kujundus on ebaõnnestunud, fuajee pole sõbralik ja vajab arendamist.
- Loomingulisus – tudengid hindavad seda eriti kõrgelt. Loominguliselt on kujundatud nii ruume (nt konverentsisaal) kui mööblit.

Bibliograafia

Abram, S.; Luther, J. (2004). Born with the Chip: The next Generation Will Profoundly Impact Both Library Service and the Culture within the Profession. – *Library Journal*, 129 (8), 34–37.

Brown, C. (2016). [The changing library service: from physical to online](#). www.vable.com/blog/the-changing-library-from-a-physical-space-to-a-service.

Buckingham, D.; Willett, R. (2006). Digital generations: children, young people, and new media. Mahwah, N. J.: Lawrence Erlbaum Associates Inc.

Carstens, A., Beck, J. (2005). Get Ready for the Gamer Generation. – *Tech Trends*, 49 (3), 22–25. <https://doi.org/10.1007/BF02763643>

Certeau, Michel de (2006). [Igapäevased praktikad. Tegemiskunstid](#). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Davis, C. (2008). Librarianship in the 21st Century – Crisis or Transformation? – *Public Library Quarterly*, 27 (1), 57–82. <https://doi.org/10.1080/01616840802122401>

Einasto, O. (2006). [Mida lugeja tegelikult raamatukoguhoidjalt ootab?](#) – *Raamatukogu*, 2006 (6), 9–14.

Garton, C.; Wegryn, K. (2006). *Managing without walls*. Lewisville, Tex.: MC Press.

Lankes, R. D. (2010). You must focus on connection management instead of collection management. Participatory Librarianship. davidlankes.org/you-must-focus-on-connection-management-instead-of-collection-management/.

Oldenburg, R. (2014) = Ольденбург, Р. Третье место: кафе, кофейни, книжные магазины, бары, салоны красоты и другие места «тусовок» как фундамент сообщества (пер. с англ. А. Широкановой). Москва: Новое литературное обозрение.

Prensky, M. (2001). [Do They Really Think Differently?](#) www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part2.pdf.

Viimase kümnendi märkimisväärsed sündmused lugejateeninduses

- 2010. a sügisel avati lugejatele esmakordselt grupitööruumid, mida sai broneerida telefoni teel.
- Valdkonnasaalide lugejakohtadesse hakati paigaldama sülearvutite ühendamiseks kontakte, 2010. aasta lõpus oli 565 kohast 225 pistikupesadega varustatud.
- Kuna TÜ arengukavas püstitatud eesmärk oli muuta ülikool rahvusvaheliseks, muudeti 2010. aastast raamatukogu väliskommunikatsiooni ja kogu lugejale suunatud info (koduleht, avakoguriilite jm sildid, teated) kakskeelseks (eesti ja inglise keel).
- 2011. aastal mindi üle eurole ja sel puhul võeti infopunktis kasutusele uus kassasüsteem NOOM.
- Lastetuba Nimmik-Nummik sai annetuse rahvusvaheliselt naisorganisatsioonilt Soroptimistid, tänu sellele sai lastetuba juurde arendavaid mänguasju ja raamatuid.
- 2011. aasta suurima arendustöö tulemusel hakati e-kataloogi ESTER otsivõimalusena kasutama avakogujuhti. Avakogujuhi aluseks võeti raamatukogu saalide topograafilised plaanid.
- 2012. aasta lõpus jõuti niikaugemale, et infopunktis saab maksta pangakaardiga.
- 2012. aasta sügisel paigutati meediasaali vaegnägijatest tudengitele punktkirja printer.
- 2013. aastal saavutas raamatukogu 1. koha IFLA International Marketing Award 2013 konkursil projektide „Rääkivad õpikud“ ja „Seinteta raamatukogu“ eest. „Rääkivad õpikud“ projekti raames (SA Archimedes PRIMUS programmi finantseerimine) salvestati vaegnägijatest tudengitele 65 audioraamatut ja digiteeriti (vaegnägijate erivajadustele vastava töötlusel) 31 õpikut.
- 2013. aasta alguses võeti lugejateeninduses kasutusele uued mugavad isekopeeruvad soovisedelid.
- 2014. aasta suurim tehnoloogiline muudatus teeninduses oli seotud e-kataloogide ESTER Tartu ja ESTER Tallinn ühendamise ja infosüsteemi uue versiooni Sierra kasutuselevõtmisega.
- Suurim funktsionaalne muudatus tehti teeninduses 2014. aastal, kui lõpetati konsultanditeenus. Konsultantidena kasutati seni eri osakondade raamatukoguhoidjaid, kuid nüüd hakkas kahe raamatukogu põhiteenuse (teavikute laenus ja infoteenindus) eest vastutama teenindusosakond, süvapäringutele vastamine jäi erialareferentide vastutusalaaks.
- 2015. aasta sügisel loodi erialainfotalituses eestikeelsetele e-õpikutele 223 QR-koodi.
- Aastatel 2016–2018 oli teeninduse põhiliseks märksõnaks remont. Esmakursuslaste registreerimine toimus e-kirjast alla laaditava registreerimiskaardi alusel. Infopunkt töötas neil aastatel augustis ja septembris TÜ peahoones.
- 2016/2017. õppeaasta alguses pikendati erialaraamatukogude lahtiolekuaega kella 20ni, teenindajatena kasutati raamatukogu kõigi osakondade töötajaid.
- 2016. aastal käivitati uus suhtlemiskanal – raamatukogu chat. Lugejatega suhtlesid teenindusosakond, erialareferentid, KHO ja fonoteek. Kasutasime chat'i umbes kaks aastat ja remondi lõpul see suleti, kuna põhiliseks suhtlemiskanaliks osutus hoopis telefon.
- 2016. ja 2017. aastal panime kogudele RFID-turvaribasid.

- 2016. aastal algas kõige suurema kasuteguriga ettevõtmine KHOs: digitaalkogude arendamine ja varasematel aastakümnetel korrastatud arhiivifondide retrokonversioon. Praeguse seisuga on pea 90% käsikirjakogudest elektrooniliselt kirjeldatud, mistõttu neid saab tellida analoogselt raamatutega e-kataloogi ESTER vahendusel Rara saali.
- 2016. aasta oktoobrist kuni 2017. aasta juunini tegutses lugejateenindus ajutises raamatukogus Liivi tänaval, endises Rahvusarhiivi hoones. Juulis 2017 vabastasime maja TÜ majandusteaduskonna jaoks.
- 2017. aasta augustis võeti kasutusele lugejate registreerimise ja autentimise infosüsteem KRAS.
- Augustist 2017 kuni aprillini 2018 viidi ajutine raamatukogu aadressile Veski 32, endisesse ERMi, kus lugejate kasutada oli 3 lugemissaali, 7 grupitööruumi, infopunkt, arvutiklass ja puhke- ja söögiruum, multifunktsionaalsed koopiamasinad, arvutid andmebaaside ja standardite kasutamiseks, autoriseeritud töökoht, ainepaketid.
- 2018. aasta alguses toimus tellitud raamatute laenutamine, tagastamine ja infopunkti töö nii peamajas asuvas ajutises teeninduspunktis (kabiin 13) kui ka ajutises raamatukogus (Veski 32).
- Raamatukogu avati osaliselt 2018. aasta 25. aprillil. Lugejaid sai nüüd teenindada peamaja infopunktis ja teise korruse teenindusletis, kuid teavikuid lugemissaalide avakogust tuli tellida.
- 2018. aasta 1. novembril avati kolmanda korruse lugemissaalid ja avahoidla, tänu sellele said lugejad kirjandust avakogust ise võtta ja laenutada.
- 2018. aastal rakendus lugejateeninduses tänapäeva maailma ülikooliraamatukogude trendikas *one-stop-shop* põhimõte: lugejatel on võimalik igas teeninduspunktis, olenemata selle asukohast, saada kõiki teenuseid ja teha kõiki laenutusega seotud toiminguid: laenutada, tagastada, pikendada, konsulteerida, pikendada lugejakaardi kehtivusaega, uuendada lugejandmeid, maksta viiviste ja muude tasuliste teenuste eest. Varem oli võimalik osa teenuseid saada vaid infopunktist või kojulaenutusest/lugemissaalist.
- 2018. aasta sügisel avati uues asukohas kolmandal korrusel fonoteek, mille kõik kogud on nüüd avariilistel. Teemaatilise paigutuse jaoks kohaviidastati ümber üle 20 000 CD ja DVD. Lugejate kasutada on kvaliteetne kuulamis-tehnika ja Yamaha elektriklaver. Uusi võimalusi ürituste läbiviimiseks annab vaheseinaga eraldatud esinemisala.
- Kogu remondi perioodil (2016–2019) tehti traditsioonilist Ööraamatukogu ilma tudengite kaasabita ja avati see ka nädalavahetustel (varasem formaat oli E–N). Koostöö TÜÜEga taastati 2019. aasta lõpus.
- Erialainfotalituse referendid on järjepidevalt läbi viinud kasutajakoolitusi.
- Erialainfotalitus on digiressursside kasutamiseks vormistanud detailsed juhendmaterjalid.
- 2018. aasta aprillist on lugejateeninduses uute tehnoloogiliste vahenditena kasutusele võetud laenutuskapp (tark kapp) ja raamatukogu peakuse kõrval ööpäevaringselt töötav tagastusautomaat. Laenutusprotsess põhineb nüüd RFID tehnoloogial.